

16. İbadet ve Kulluk

Kulluk Mükelliyyefeti

Kulluk kelimesinin ne anlama geldiğini ve bilinci üzerine olan anlatımlardan sonra kulluk vazifesiyle emrolduğumuz Kuran-ı Kerimde ve Hadislerde çokça tekrarlanmıştır. Özellikle Zariyat Suresinin 56. Ayeti, “Ben, cinleri ve insanları ancak (beni tanısınlar ve) bana ibadet etsinler-kullukta bulunsunlar diye yarattım.” bu hakikati katiyet derecesinde ifade etmektedir.

Bu âyet, Allah'ın varlıkları yaratmasındaki maksadı beyan buyurmaktadır. İnsanların ve cinlerin dışındaki bütün varlıklar Allah'a mutlak mânâda ibadet ve itaat ederken, irade ile serfiraz kılınan insanlar ve cinler ise, aynı sorumluluğu taşımakla birlikte, bu konuda onlara tercih hakkı tanınmıştır. Çünkü onlar, imtihanıdadır. Allah'a ibadet ve itaat, insanların ve cinlerin hem ferdî hem içtimâî, hem dünya hem Âhiret hayatları için her bakımdan lüzumlu ve asla vazgeçilmez bir değer ve öneme sahiptir. Bediüzzaman Hazretleri, bu konudan şu şekilde bahseder: Katiyen bil ki, yaratılışın en yüksek gayesi ve fitratın en yüce neticesi, Allah'a imandır. Ve insanîyetin en yüce mertebesi ve beşerîyetin en büyük makamı, Allah'a iman içindeki marifetullahıdır (Allah'ı tanıma). Cin ve insanın en parlak saadeti ve en tatlı nimeti, o marifetullah içindeki Allah sevgisidir. Ve ruh-u beşer için en halis sürur ve kalb-i insan için en sâfi sevinç, o Allah sevgisi içindeki ruhanî-manevî lezzettir. Evet, bütün hakikî saadet ve halis sürur ve şirin nimet ve sâfi lezzet, elbette marifetullahta ve muhabbetullahtadır. Onlar, onsuz olamaz. Cenâb-ı Hak'ı tanıyan ve seven, nihayetsiz saadete, nimete, nurlara, esrara ya bilkuvve (potansiyel olarak) veya bilfiil (fiilen) mazhardır. O'nu hakikî mânâda tanımayan, sevmeyen, nihayetsiz dertlere, zorluklara, elemelere ve evhama mânen ve maddeten müptelâ olur.

Ayette anlatılan mükellefiyeti ve yaratılış gayesindeki maksadı ifadeden sonra, bu yüce hakikatin doğru ve eksiksiz anlaşılması da büyük önem arz etmektedir. Gerek Risale-i Nurda gerekse Seyyid Kutup gibi Kurani çok iyi anlamış ve telif ettiği büyük tefsiriyle modern çağa yorumlarıyla ışık tutmuş İslam Alimlerinin çalışmaları ile bu ayete yani

kulluk vazifesine şu pencereden bakmak da mümkündür. Bu kısacık ayet muazzam ve korkunç bir gerçeği kapsamaktadır ki bu gerçek iyice anlaşılmeden yeryüzünde beşer hayatı düzenli ve dengede olamaz. Yeryüzünde sözü edilen hayat ister ferdi hayat olsun ister toplum hayatı olsun isterse çağlar boyu tüm insanlığın geçirdiği hayat safhaları olsun fark etmez. Zira ayet birçok anlam ve gayelerin ufuklarını açmaktadır ki bunların bütünü, hayatın üzerinde kurulmuş ve temel dinamiği sayılan gerçeğin içinde yer alır. Bu gerçeğin kapsadığı ufuklardan birincisi şudur: Elbette ki cinlerin ve insanların var olmalarının, yaratılmalarının belli bir gayesi vardır. Bu gaye bir görevle simgelenmektedir ki bu görevi yerine getiren varlık, yaratılış gayesini gerçekleştirmiş olur. Fakat bunda başarılı olamayan ya da dünyaya gönderiliş maksadını anlayamayanlar varlığını zedelemiş hatta özünü yitirmiş olurlar. Bu duruma düşenler adeta vazifesiz, başıboş, hayatı hedefsiz ve değersiz hale gelmiştir. Çünkü hayatı, kendisini değerli kılan manasını kaybetmiştir. Mana boşluğu sonucunda hayat yörüngesinden çıkmış ve hayat sahibini dipsiz bir boşluğa yuvarlamıştır. Bu durumun; kendisini ana sisteme bağlayan, koruyan ve onu ölümsüzlüğe programlamış varlık kanunundan kaçan herkesin başına gelmesi mukadderdir (kaçınılmazdır).

Kulluğun En Güzel Örneği

İbadet ve kulluk, Hâlık-ı Zülcelâl'in insana bahşettiği en büyük pâyedir. Bu payeyi tarih boyunca en mükemmel haliyle temsil edenler kuşkusuz vahy ile müeyyed olan peygamberlerdir. Hz. Adem'den Efendimize (s.a.v.) ne kadar peygamber geldi ise her birinin kulluk hayatı mümtaz örneklerle doludur. Kur'an'da diğer peygamberler kulluk ve ubudiyet açısından farklı bağlamlarda ve çeşitli ifadelerle tanıtılmaktadır. Hz. İsa için “Ne İsa, Allah'ın kulu olmaktan kaçınacak kadar gurura kapıldı, ne de ona yakın olan melekler. O'na kulluk etmeyi gururlarına yediremeyenler ve küstahça böbürleneler (bilsinler ki Hesap Günü) Allah hepsini kendi katında toplayacaktır.” (Nisâ, 4/172) denilmektedir. Yine Hz. İsa'nın ağzından “Ben Allah'ın kulluyum. O, bana ilahi mesajı bahşetti ve beni

peygamber yaptı.” (Meryem, 19/30) denilerek, Hz. İsa'nın “abdullah” oluşuna dikkat çekilmektedir.

Başka bir ayette yine Hz. İsa'nın “onurlandırılan ve İsrailoğulları için örnek kılınan bir kul” (Zuhruf, 43/59) olduğu vurgulanmaktadır. Hz. Nuh ve Hz. Lut'un hanımlarının kissaları anlatılırken, bu iki peygamber “kullarımızdan iki sâlih kul” (Tahrîm, 66/10) olarak vasıflandırılmaktadır.

Hz. Nuh, “O, gerçekten de çok şükreden bir kuldu” (İsrâ, 17/3) ifadesiyle tanıtılmaktadır. Hz. Zekeriya, “Kulu Zekeriya'ya Rabbinin bahsettiği rahmeti dile getiren bir anmadır, bu.” (Meryem, 19/2) ifadesiyle anılmaktadır. Hz. Süleyman'ın “ne güzel bir kul” olduğu ve “her zaman Rabbine yöneldiği” (Sâd, 38/30) anlatılmaktadır. “Kulumuz Eyyûb'u da hatırla” (Sâd, 38/41) denilerek, yine bir peygamberden, Rabbine kul olma yönüyle bahsedilmektedir.

Yine Kur'an'ın diliyle Allah Teâla, Habîb-i Edîb'ini kelime-i şahâdet gibi kutlu bir cümlede anarken, önce “kulu” demiş, sonra da “peygamberi” sözüyle bunu taçlandırmıştır. Yine O (c.c.), Resûl-i Ekrem'i Miraç'a dâvet ederken, “kulunu seyr ü sefer ettirdi” kaydını koymuş ve bununla ubudiyetinin yani kulluğunun üstünlüğüne ve ayrıcalıklı oluşuna işaret buyurmuştur. Haddizâtında bu eşsiz sema yolculuğunda, övgüye layık bin bir vasfı arasında kulluğu öne alınarak “Kuluna vahyetti de vahyetti” denilmesi de oldukça mânidardır!

Efendimizin (s.a.v.) ibadetin ve kulluk hayatına bakan bir insan, hayatında başka hiçbir iş yapmamış da hep ibadet etmiş, kullukta bulunmuş zannederdi ama O (s.a.v.) böylesine bir hassasiyetle ibadetlerini yerine getirirken aynı zamanda bir aile reisiydi. Aynı zamanda savaşılar idare eden bir erkan-ı harpti. Aynı zamanda yeni inen dinin mesajlarını sağa sola ashabıyla gönderirken, hanesinde ev işlerinde hanımına yardım eden söküğünü kendi yamayan bir kul peygamberdi. Evet O (s.a.v.) bütün bunları kulluk neşvesiyle yapıyor ve ümmetine bu şuur derinliğiyle kavlen ve fiilen örnek oluyordu.

O, namazında kulluğunu o denli derin temsil ediyordu ki neredeyse ürperip ağlamadığı namaz yok gibiydi. Sahabe, namaz kılar-ken O'nun sinisinin değirmen taşının ses

çıkardığı gibi ses çıkardığını söyler. İçinde dönen boyunduruklar ve kulluğun o ağır mükellefiyetleri O'nu kaynayan bir kazana çeviriyordu. Elbette ki bu hâl, O'nun en yüksek seviyede, kulluğunu ifa edebilme gayretinden ileri geliyordu. Son Peygamber olarak, Allah Teâlâ'nın eşsiz lütuflarına mazhar olmasına rağmen mütevazı bir kul olmayı, Allah'ın kulu olarak anılmayı tercih etmiş ve bunu pek çok vesilelerle dile getirmiştir.

“Acemlerin birbirlerini ta'zim ederek ayağa kalktıkları gibi benim için ayağa kalkmayın. Çünkü ben kulun yediği gibi yemek yiyen, kulun oturduğu gibi oturan bir kulum.” buyurması, ondan bahsederken sahabelerin “merkebe binerdi, arkasına adam bindirirdi, yoksulları ziyaret ederdi, fakirlerin yanına otururdu, kölenin davetine icabet ederdi, sahabelerin arasında oturduklarında kimseyi rahatsız etmeden mecliste boş bulduğu yere oturlardı.” (Ebû Dâvud, Edeb 152) şeklinde ifadeler kullanması onun tevâzuuna işaret etmektedir. Hz. Âişe validemizin “Rasûlullah, evinde herhangi bir insan gibi davranırdı. Kendi elbisesini yamar, ayakkabılarını tamir eder, koyun sağar, hayvanlara yem verir ve ev işlerinde hanımlarına yardımda bulunurdu.” (Buhârî, Edeb 40) buyurması gibi alemlere rahmet olarak gönderilen Efendimizin (s.a.v.) nasıl bir tevazu ortaya koyduğunu göstermektedir.

Bu misallerle İnsanlığın İftihar Tablosunun (s.a.v.) kulluk hayatının farklı buutlarını, yazılabilecek binlerce örnek arasından bir iki tanesiyle ifade edilmeye çalışıldı. Şüphesiz Kuran ifadesiyle en güzel, en yüce, en üstün ahlak ve insanlığa örnek Sultan-ül Enbiyanın (s.a.v.) kulluk hayatını anlamaya çalışmak ve ittiba etmek, ümmeti için insanlık için varlığın özüne sırrına erişmek ve dünyaya gönderiliş maksadını idrak olacaktır.